1873. V. évfolyam. 251. szám. Szerda, deczember 24.

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A DEBRECZENI BALOLDALI PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen hetenkint ötször: hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési árak:
Helyben és postán küldve:
Egy évre 10 frt — kr. ¼ évre 2 frt 50 kr.
Fél évre 5 „ — „ Egyes szám 10 „
Előfizetési pénz s minden közlemény: *Főpiacz, Vecsey-ház földszint* a szerkesztőségbe bérmentve küldendők.
Előfizethetni helyben:
Telegdi K. Lajos könyvkereskedésében s a szerkesztőségnél.— Egyébütt a postahivatalok utján.

Hirdetési dij:
Öthasábos petitsorért 5 kr.
Nagyobb terjedelmü, mint szintén több izbeli hirdetések, alku szerint a legolcsóbb árért.
Bélyegdij: minden beigtatásért külön 30 kr.
„Nyilt-tér"-en megjelenő közlemény öthasábos sorra 15 kr.
Név- vagy bérmentetlenül beküldött kéziratok nem vétetnek tekintetbe. — Ugy szintén kéziratok sem adatnak vissza.

Előfizetési felhivás

a

„DEBRECZEN"

hetenkint ötször, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton megjelenő politikai és közgazdászati hirlapra.

Lapunk a jövő hóban VI-ik évfolyamába lép Politikai iránya marad az, ami volt: **a balközéppárt 1867-ik évi programmjában,** kitüzött elvek diadalra juttatása iránti törekvés. Amaz elvek, melyek **a bihari pontokban** ujabb s szabatosabb kifejezést nyertek, Magyarország önállósága, függetlensége, s szellemi és anyagi jóléte kiküzdését czélozzák.

S mivel az előfizetési dijt más lapok példájára **most sem emeljük: elvtársainkat fölkérjük,** hogy **lapunknak** még **szélesebb körben elterjedésére, előfizetők gyüjtése által is,** közremüködni sziveskedjenek.

Előfizetési dijak:

Egész évre helyben és vidéken **10 ft — kr.**
Félévre . . . . **5 „ — „**
Évnegyedre . . . . **2 „ 50 „**

Előfizethetni: **helyben kiadóhivatalunkban** (piacz, Vecsey-ház), és a **Telegdi K. Lajos** czég könyvkereskedésében (piacz, városház), és **minden postahivatalnál.**

Kelt Debreczenben, decz. 13-án 1873.

Szatmári Károly, főmunkatárs. **Oláh Károly,** felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

Az előfizetési pénz beküldésére legalkalmasabbak a postautalványok!

Karácsonra.

, Siess Megváltó!

Gyászos **karácsont** értünk. Vajon mikor érkezik **meg hozzánk** — a nemzet védszelleme?!

Nem volt **mindig** a **magyarnak** ily rosz karácsonya. Emlékezzünk csak vissza egy negyedszázaddal, emlékezzünk az 1848-diki karácsonra. Még most is hangosabban dobog a sziv annak emlékére s lelkesültség pirja száll a honfi arczára.

Még csak 25 év telt el azóta, s mégis mennyi változás van e szegény hazában!

A multaknak csak elgondolása is lángra heviti keblünket, — mig a jelen gyászos képe csak leverőleg hathat ránk.

Dicsőségünk korszaka volt az. A férfiu öntudatában hordta akkor a Megváltót s nem külhatalomtól várta azt.

Egyetértés uralkodott **akkor** a nemzetben. Nem volt osztálykülönbség. Mindenki egyenlő, a hon bajnoka volt.

S most? Ellentétben a negyedszázad előtti idővel, a széthuzás ördöge furakozott soraínkba. A szellemi harcztéren nemcsak a véleményeket állitjuk szembe, hanem önszemély**ünket** is.

Bizony sajnos dolog, hogy a jelen nem tudja feledtetni a mult örömeit.

Hiszen oly sivár körültünk most a láthatár, hogy még biztositékot sem találunk itt — egy szebb jövőre.

Ne adjon a gondviselés a magyar nemzetre többé ily karácsont!

A nemzet törvényhozó termében épen oly zürzavar uralkodik, mint a honpolgárok soraiban. Állampénztárunkból a rosz gazdálkodás rég kivette már az utólsó fillért is; az összetartás kötelékei szétszakadoztak, s igy az állam fenállásának legbiztosabb két tényezője: — a pénz és egyetértés hiányzik nálunk.

Van hát okunk a Megváltó után esengeni.

Csak addig jöjjön el, mig nem késő.

Mert ha sokáig késik, félő, hogy csak nevünket találja már feljegyezve, s emlékünket csak ama pár sor jelzi: „Élt egy nép a Tisza táján — századokig lomhán, gyáván!"

Siess Megváltó!

— A Skene-szerződés felbontatván, szerződési pályázat nyittatik meg minden magyar és osztrák nagyiparos számára. Vállalkozó lehet magán ember vagy társulat. Köteles gyárat alapitni Budapesten, Brümben és Grátzban. A szerződés egyelőre 3 évre szól, továbbra évenkint hosszabittatik. Kötelesek a vállalkozók 600.000 frt biztositékot letenni. Az ajánlatok febr. 20-ig nyujtandók be a bécsi közös hadügyérséghez.

— A főrendi ház tegnap vette át a budgettörvényt s azt bizotsághoz utasitá, szombatig aztán nem tartanak ülést.

— Weninger a „P. Ll" s a „P. N-ban ugy nyilatkozik, hogy a magyar jegybank létesithető: 1.) Ha a szükséges alaptőkét, az aranyat és ezüstöt az országban szedjük össze. 2.) Ha a jegybank idegen tőkével létesittetik: 3.) Ha a csereeszköz egyenlősége érdekében a jegykibocsátást Ausztriára bizzuk. E három pont közzül azonban csak az utólsót tartja kivihetőnek. Isten veled önnálló jegybank!

Ujabb tanügyi levelek.

(Folytatás.)

Eljön az idő okvetlen egy pár év alatt, hogy senki középtanodai tanár, megfelelő vizsga nélkül nem lehet. S vajon nem következhetik-e ez intézkedésből az is, hogy mi kénytelenek leszünk bármily „szellemü" s talán jellemü tanárokat alkalmazni iskoláinkban, csakhogy azok fenállhassanak, s valóban szinte részeg a lelkem örömében, ha elgondolom, hogy a sok, részint felekezettelen, részint kath. tanárképezdéből, részint nem tudom én honnan jött tanár, ki meglehet azt tanulta meg, hogy: „uraim sok hullát bonczoltam, de egyben sem láttam semmit", vagy azt szitta magába, hogy az egész világon minden csak azért teremtetett, hogy ő „szentségének" legyen min uralkodni s kinek kedvéért még a földrajzot is az „egyedül idvezitő hit kivánalmai szerint kell átidomitani: ezek a tanárok mondom a mi szép szemeinkért milyen mállvetett igyekezettel fogják a mi tanodáinkban ápolni az igazi prot. szellemet.

Vagy talán könnyü ezen segiteni? Küldünk a tanárképezdébe a magunk iskoláiban tanult, középtanodát végzett növendékek küzül. azokba már mi 8 év alatt beléjök oltottuk ezt a prot. szellemet, azokból már azt az erre következő három éves egyetemi tanfolyam ki nem öli.

Igaz ez: mert ha nem igaz, hogy 8 év alatt a magunk szellemét ugy be leheltük a növendékbe, hogy az immár „character indelebilis", akkor ez az egész vigasztalás sem ér semmit, — ha pedig igaz, bizony azt mondom, kár lesz költeni a jogakadémiánkra, mert hiszen hadd beszéljenek annak a jogásznak akármit, kit mi már 8 évig neveltünk, felkutatja az maga eszén is már az igazságot, s nem veszti el prot. szellemét s egyháza iránti rokonszenvét; még ha azt figyelmen kivül hagynók is, a mi pedig talán egy kissé figyelemre méltó, hogy a jogvégzett ügyvédet, hivatalnokot vagy birót legkevésbé sem akadályozza előadásában az, vajon prot szellemü-e vagy nem, — mig a mi legtöbbnyire nyomoruságos fizetésen tengődő tanárainknak, aligha lesz okuk az állami iskolák egyiptomi husos fazékaira vágyva eltagadni, hogy prot. szellemüek, ha ugyan szabad a középtanodai törvj. indokolásának azon passusából következtetni, mely épen azzal indokolja annak szükségét, hogy az állam vegye kezébe a tanügy vezetését, mert a különböző felekezetiiskolákban — a „szellem" különböző.

Van még egy más indok, mi a protestantismus érdekében hathatósan javasolja a bölcseleti tanfolyam berendezését. És ez — ha teljesen figyelmen kivül hagyjuk is azt, hogy tehetősebb családaink közül aligha nincsenek olyanok, kik most csak azért végeztetnek jogot gyermekeikkel, hogy azok a középtanoda körén tul is szerezzenek némi ismereteket, aztán haza viszik gazdálkodni, hogy többé jogi tanulmányaiknak haszát ne vegyék, s ép ez okból, ha bölcseleti tanfolyamunk volna, talán czélszerübbnek látnák gyermekeikre nézve, hogy azok némi történelmi, természettudományi, vagy más egyéb ismereteket szerezzenek, — ha ezt mondom, teljesen figyelmen kivül hagynók is, a bölcseleti tanfolyamnak a jogi cursus feletti elsőbbsége mellett látszik harczolni prot. szempontból lelkészeink egy, és aligha nem nagyobb észénél a kellő tudományos képzettség hiánya.

Más körülmények közt voltunk régebben, midőn a 6 éves gymnásiumi, 3 éves bölcseleti s 3 éves theologiai tanfolyam, melyeket mind köteles volt a papjelölt végezni, a tudományok összegét oly mévben, a mint arra tudományosan mivelt embernek hazánkban szüksége volt magába ölelte. Ma ez állapot megszünt, s valóban a képzetlenség papjelöltjeinknek s ifjabb lelkészeinknek nem ritkán gyarló, kisebb középtanodában tanult, s a gymn. bevégzése után rögtön a theologiai tanfolyamra lépett nem megvetendő számu részénél csaknem ijesztő mértékben észlelhető. Évek óta hallható a panasz, hogy az illető egyh. ker. bizottságok soha sincsenek megelégedve a lelkészképességi vizsgálatok eredményével.

De meg hiszen maguktól a hittanszaki tanároktól hallható a gyakori panasz hallgatóik képzetlensége, értelmi elmaradottsága s a miatt, hogy tudományos kutatásra semmi hajlamuk sincs. —

Hogy várjuk az ilyenektől, hogy kivált értelmesebb, miveltebb hiveiknél tiszteletet s rokonszenvet keltsenek az egyház iránt, melynek képviselői?

Ne várjuk be, mig a prot. egyáz is elveszti tekintélyét és hitelét papjainak tudatlanságamiatt, hanem nyujtsunk alkalmat papjelöltjeinknek s buzditsuk őket arra, hogy igyekezzenek tudományos ismeretet szerezni, melyiyel tiszteletet keltsenek a mivelt világi közönségben is maguk, s ez által közvetve egyházuk iránt. —

De meg maga a hittanszaki tanfolyam sem állhat fen mint a tudományos tanintézet előző vagy párhuzamos bölcseleti tanfolyam nélkül, s egyszerü papképezdévé, seminariummá alakulna megint, a miből pedig mint csirából fejlett évek hosszu során át főiskolává.

Vigyázzunk, hogy „a főiskola nevezett értelmével tévedésből játékot ne üzzünk. A gymnasium feletti intézet más nem lehet, mint egyetemi tanfolyam. A név változhatik, a dolog ugyanaz marad." És „a papi és jogi tanulmányok mellett semmit sem adni a magyar ifjuság ama nevezetesebb felének, a prot. ifjuságnak. — más szóval a bölcsészeti, korunkban legfontosb ismeretek tudományos értékü tárgyalását iskoláinkból kizárni; határozott és hibás visszalépés lenne, annyi mint a magyarhoni protestánsságnak legfőbb érdekét mellőzni s iskoláinkat tespedésbe juttatni." (Imre Sándor.)

Van még egy argumentum a „tanügyi levelekben", melynek szeme közé kell néznünk. Ez a következő: Főiskolánk „csak akkor felel meg valódi hivatásának és rendeltetésének, ha az általa képviselt szellem és iránynak nemcsak az ugynevezett egyházi téren müködő lelkipásztorok és tanitók, hanem a közigagaztási s törvénykezés székeiben ülő tisztviselők, hivatalnokok és birák is képviselői és fejlesztői lesznek; akkor munkál közre hatályosan mint jelentékeny tényező a prot. egyház biztos fentartásában e főtanoda, ha minél mélyebben behatol a társadalmi osztályok rétegeibe közvetve és közvetlenül." Teljes készséggel aláirom én is mindazokat, melyek e sorokban vannak mondva, beleegyezem inkább abba is, a mi e sorok után épen következik, hogy „ezt a jogakadémia még inkább eszközölheti, mint a bölcsészeti tanfolyam" épen azért szükségesnek tartom nyilvánitani, hogy azon esetben, ha a magyar prot. egyház hajlandó lenne itt Debreczenben bölcseleti tanfolyammal egybekötött tanárképezdét állitani fel: én is legsürgősebb teendőnknek tartom jogakadémiánknak kellő ujra szervezését. De csak is ezen esetben. Mert azt a következtetést már, mit a „tanügyi levelek" szerzője a fentebb idézettekből von, hogy ha nem állit is senki itt prot. tanárképezdét, mi azzal ne törődjünk, hanem szervezzük jogakadémiánkat, épen a már elmondottak folytán helyesnek nem tarthatom.

Véleményem szerint a „prot. szellem" a józan vallásosságban s abban rejlik, hogy tekintély előtt meg nem hajolva, keressük az igazságot, legyünk előharczosai a folytonos haladásnak, s viseltessünk jóindulattal a prot. egyház iránt s küzdjünk annak és automiájának mint olyannak fenmaradásáért, mely hazánk viszonyai között aligha nem egyedüli ápolója ama fentebbi érzület és törekvéseknek. És mivel ez természet szerint nem oly valami, mit pár év alatt meglehetne tanulni, hanem erre évek során át kell nevelni kitartó buzgalommal az ifju nemzedéket, én részemről kétségbe merem vonni, hogy ezt a prot. szellemet, ugyanily szellemü középtanoda nélkül a 3—4 éves jogi tanfolyam alatt, melyet e mellett kevés tanuló végez egyfolytában a mi akadémiáink ban, a növendékekbe lehetne oltani. Prot. szellemü tanárképzés nélkül pedig én legalább, ily középtanodát nem képzelhetek.

Mindazok a valóban nyomós okok, melyeket főiskolánk tanárkara a prot. jogakadémiák szükségessége mellett felhozott, előbb illetik meg a középtanodákat s ép ezekért a tanárképezdét, s épen ezért azon véleményben kell lennem, hogy a mennyivel elébb való az alap lerakása a falak felépitésénél, annyival elébb való a prot. tanárképezde létesitése a jogakadémia ujra szervezésénél. — Mert: „a magyar prot. főiskolai ifjuságnak, a legfőbb ismerettárgyakra nézve, az egész tudományos pályára s életre a gymn. oktatással beérni, a tudományos okulás valódi módjával, a tud. mélységekkel meg nem ismerkedve, tudományos pályán élni, — gymnasiumi tanároknak a gymnasium által képeztetni — általában a főiskolai és középoktatás mostani hibás állapotának tovább fennmaradni; előzményeinkhez képest visszalépés, autonomikus helyzetünkre, s eddig elfoglalt tudományos állapotunkra nézve mélyen szégyenitő lenne." Nem az én csekély értékü véleményem ez, — hazánk egyik elismert tudósának szavait irtam ki „Protestáns főiskoláink és a tanszabadság" czimü munkájából.

Körülbelől ezek, vagy ilyenformák lehettek azon okok, melyek azt mondatták a „tanügyi levelek" szerzőjével, hogy a bölcsészeti tanfolyam és tanárképezde felállitása „a magyar ref. egyház legfőbb és mulaszthatlan teendője." Ezek azon okok, melyeknél fogva én azon nézetben vagyok kénytelen lenni, hogy egyházkerületünknek mielőtt végleg határozna a jogakadémia ügyében, igen czélszerü volna kimondani azt, mit már, ha jól emlékszem, a dunamelléki superintendentia kimondott, hogy egy prot. tanárképezde felállitását halaszthatlanul szükségesnek tartja, igen czélszerü volna ennek megvalósitása végett tárgyalásba bocsátkozni a többi egyh. kerülettel, és csak akkor kezdeni a jogakadémia ujra szervezéséhez, s hivni fel e végett uj, és pedig tetemes áldozatokra a közönséget, ha remélhető lenne, hogy ily prot. tanárképezde s bölcseleti tanfolyam állittatik közös költségen itt, Debreczenben, hol annak a földrajzi fekvés követelményei szerint is lennie kellene. És ha e tárgyalások sikerre nem vezetnének s az egyházkerület látná, hogy önerején bölcseleti tanfolyamot s jogakadémiát ez idő szerint együtt fen nem tarthat, én részemről hajlandóbb volnék a jogakadémiát feladni a bölcseleti tanfolyamért s tanárképezdéért, mint megforditva. Mert bár teljesen osztom is azt, mit a „tanügyi levelek" irója mond, hogy t. i.: „Debreczeni főiskolánk érdekében teendők meghatározásánál a helyzeti körülményekből s viszonyokból és főiskolánk multjából kell kiindulnunk, továbbá figyelembe kell venni a lehetőséget is, hogy mennyire vagyunk képesek anyagilag", nem vagyok képes bármennyi gondolkozás után belátni, hogy az ép emlitett helyi tekintetek „a magyar ref. egyház legfőbb és mulaszthatlan teendőjének" elhanyagolását, a tanárképezde elejtését tennék szükségessé, vagy csak némileg igazolnák is azt. — s az igen tisztelt levélirónak erre vonatkozólag felhozott argumentumait, mig legalább más jobb meggyőződésre nem jutok, épen nem tekinthetem kifogástalanoknak. Szabad legyen azért t. szerkesztő ur engedelmével, számitva az olvasó szives türelmére, e tekintetben is előadnom a következőkben igénytelen véleményemet.

X.

Nagy hatalom tényezői

(t.) Nagy hatalmakul — az emberiség és államok történetében, napjainkig — azon nagy területet magában foglaló országok, birodalmak fejedelmeit ismertük, kik területi nagyságuk mellett harczedzett és csatakész nagy seregekkel s a mellett jóllétnek örvendő haza és fejedelme iránti szeretetben versenyző polgárok millióival dicsekedhettek. A mely fejedelmek ebbeli rendeltetésöket felfogni nem birták: azok hatalomköre — a történelem tényei szerint — előbb-utóbb lázult sőt gyakran semmiségbe sülyedt. Ez azt bizonyitja, hogy a fejedelmek is — mint a közhonfiak szerencséjöket magok kovácsolják.

Alkotmányos országban is van a fejedelemnek teljes befolyása arra, hogy országában jóllétet gyarapodást teremtsen. De ha erre teljes akaraterővel rendelkezik: ennek mulhatlan következményekint el kell háritani az utból mindazon akadályt, mely a haza népei jóllétének gátul szolgálna; meg kell szüntetnie azon intézményeket, melyek által ama gátok fenállanak.

Ma még kevésbé elég a nagyszámu hadsereg egy nagy hatalmi politikára, mint hajdan, mikor még a nemzetek kevésbé voltak öntudatosak. Ma már a müvelt világ polgárai értelemmel és érző szivvel birnak, s ha erőt kell kifejteniök, tudni akarják, hogy: miért?

Ma már az államhatalmak másodrendüvé váltak a tudomány, akaraterő, lankadatlan munka és pénzhatalom mellett.

Az elébbi három hatalom elsajátitása minden honfi és honleánynak módjában áll, mi által a negyedik, pénzhatalom önként fog következni, s ezek által kiki önállóságot nyer; s az önálló polgárok millióinak önként esik birtokába a független ország.

De hogy minő irányban kelljen a társadalom tagjainak tudományát, iparát és munkásságát kezdeni és fejleszteni: ez részint az egyének hajlamától függ, részint pedig a vállalkozó szakférfiak, tudomány, ipar és kereskedés, müvészetek barátai fogják kijelölhetni az utat buzditás, jutalmak kitüzése s egyéb hathatós intézkedés által.

A mely országban az összes népesség át van hatva a tudomány és munkavágytól, s abban nemcsak nem gátoltatik, hanem a kormány elősegitő eszközről gondoskodik, ott családi jóllét, haza boldogsága, és állami nagyhatalmusága önként áll elő.

A tudomány, munka és szorgalom utját kell tehát a hazát szerető minden honfinak egyengetnie; meg kell ez előtt szünni minden nemzet, faj és osztály-gyülöletnek, mint amazok ellenségeinek.

A kereskedelmi és iparkamarák, ipartársulatok tüzzenek ki jutalomdijjakat, iparmüvekre; rendezzenek mükiállitást a házi iparczikkekre (fonás, szövés, kötés, varrás, himzés stb.); a kiállitók finomabb készitményei bizonyos pénzjutalomban részesittessenek. Szóval, igyekezzenek hazai ipart teremteni minden oly tárgyra nézve, melyeket nem nélkülözhetünk; a haza népeit szoktassák az által télen nyáron át folytonos foglalkozásra.

Ha minden városban, minden községben vasárnapi tudományos és müipart tárgyazó felolvasások rendeztetnek; ha az ezekhez kívántató szakkönyvek a községek, olvasó körök által megszereztetnek s azokból az illető községek, munkakörükhöz képest, oktatást, felvilágositást nyerendnek, s mindazt igyekeznek felhasználni, gyakorlatilag érvényesiteni; okvetlen felderül a jobblét hajnala.

És ha minden ember, ki a magyar haza területén találja tápelemeit, bármely nemzetiségü legyen is, de szeret Magyarország polgárául ismertetni, — a legelső magyartól fogva a legutósó pórig, a haza iránti kötelességét, a részükre kijelölt téren hiven betölti, — a haza kormánya pedig a társadalmak nemes törekvéseit hatalma egész erejével támogatja, elősegiti: be fog következni Magyarország jólléte és nagyhatalmi állása.

TÁRCZA.

„VÉSZMADÁR."

— Regény a tengerészéletből, három kötetben. —

Irta a „Rockingham" szerzője.

Forditotta **Kompolthy Tivadar.**

Második kötet. — III. rész.

(36-ik folytatás.)

A tengeren hül a szerelem. Ezt mondják a tudósok. a szerelemben megcsaltak s a tengerészek. Ki tudja, mi igaz van ebben?

Nora nem volt szomoru. Herbert vigan járt kelt fenn a hajó kötélzete közt. Nora alulról nézte s elborzadott. Nem tudta elképzelni, hogy miként vállalkozhatik valaki ily veszélyes állásra, — miként lehet valaki tengerészszé. Talán csak Herbertet féltette. Mit tudta ő. Csak azt érezte, hogy ő akkor fél, ha az első-hadnagy toronymagasságban függ a bömbölő tengerár fölött.

Néha eszébe jutott Chartres, az a halvány anglo-indus utazó. Szive akkor elfogódott. Az jutott eszébe, hogy ez ember mennyi veszélynek tette ki magát érette s mivel jutalmazta őt meg? — semmivel! Átélte olyankor ujra az egész éji kalandot s halálra ijjedt, de látva Herbertet, arcza kividámult s ő vig volt ismét.

— Szegény Chartres! — sohajtozék a matrózkajütte egyik zugában Jack Oakum, a mint a grogot kortyolta lefelé — szegény Chartres, igazán sajnálom, hogy bátorságát a szárazföldön pocsékolja el. Olyan kitünő tengerész lehetett volna; de hát az ég megtagadta szegénytől a szerencsét pályatársunknak lehetni. Igazán sajnálom!

Nora hallotta ezt s elgondolkozott. Azon tépelődött, hogy a tengerész nem közönséges ember. Herbert tehát több, mint Chartres.

Következő nap a „Vészmadár" keresztben átvitorlázta a mozambique-i csatornát, de sehol sem akadtak hajóra.

Darcie asszony nemsokára beletalálta magát helyzetébe. Mindhárom gyermeke ép egészségnek örvendett s mi kell több egy szerető anyának? Ő teljesen meg volt elégedve sorsával. Ugy alkalmazta magát, hogy jelenléte semmi zavart nem okozott a hajón. Nem volt ugyan sok kilátása reá, hogy férjét egy hamar megláthassa az Indiákon, de látta, hogy sorsán nem változtathat s szomoru perczeit, miket neki ennek gondolata néha okozott, eltitkolni elég ereje volt.

Nora keveset gondolt mindezzel. Ő anyja fájdalmában annyiban osztozott, hogy jelenlétében hallgatag volt. Néki a közelebbi szomoru kalandban is volt min örülnie, — a jövővel keveset gondolt.

Néha elökereste a piczike lantot s eljátszott rajt nehány dallamot. Vig dalban önté ki szive örömét, a jelen boldogsága fölött. Olykor a fedélzeten sétált. A matrózok mind bámulták szépségét. Kisérői, ily alkalmakkor Herbert és Darby voltak. „Ezek a séták— mondá ilyenkor egymásnak Herbert és Nora — örökké elfeledhetlenek lesznek."

Miért?

Szivük ugy sejtette.

A kis Emma örökké Darby mellett volt. Valóságos rajongással viselteték bátyja iránt. Tandy is feltünt neki s midőn ennek hőstetteit a kalózokkali küzdelemben, mesélni hallá, — mintegy szent borzalommal tekintett a vakmerő ifjura. Eleinte azt hivé, hogy tiszteli Tandy-t, mint bátya barátját; később mint egész idegen embert is nagyon becsülte. Legalább ugy vette észre. Néha találkozott Jack Oakum-mal is. Ez a fiu is nagyon csinos volt, de kevés fogalma volt a szépnemről s csak szükséglényeknek tekinté őket. Miért? — nem tudta. Az öreg Grogsontól hallotta ez ideát, s Grogson hive lett a grogivásban s a szépnem iránti bizarr fogalmaiban.

Jack szerette mellőzni a nőket. A kis fecsegő Emmát meg épen ki nem állhatá. Arról gondolkozott, hogy ez a kis lány ingyenélő, szárazföldi gavallérnak lett volna jó. Jack szép fiu volt; de ezt nem hitte el senkinek. Emma is mondta neki. Jack egyet fordult s kinevette Emmát.

Végre is Emma nem tudott különbséget tenni Jack és Tandy közt. Melyik szebb, melyik kedvesebb, melyik jobb tengerész, — nem tudta. Ezt egész öszinteséggel elmondá Herbertnek is, kinek ez a szelid naivság igen tetszett.

Daunton kapitány keveset tudott a dolgok ilyen állásáról. Ő a főkalózhajó ellen fegyverkezett. A nőkkel azonban nem beszélt e tárgyról.

— Elhatároztam — szólt egy napon Herberthez — hogy Guerimba előtt fogunk vitorlázni. Reményem van a főkalózhajót ott találni.

— Ellennézetben vagyok — felelé emez, nem hiszem, hogy e terv sikerrel koronáztassék.

A kapitány mosolygott e megjegyzésre, de nem szólott semmit.

— Minden áron arra kell törekednünk, — jegyzé meg ismét a kapitány — hogy mihamarább valamit megtudjunk a főkalózhajó irányáról. Akkor biztosan tájékozhatjuk magunkat. Éjjel teljes erővel utána iramlunk; nappal mindig látkörén kivül helyezzük magunkat. Ily számitással egy izben a „Buldog"-gal hatalmas fogást tettem. Egy gyönyörü schooner-t fogtam el, mely, mig mi egy lábat, addig ez hármat vitorlázott; de rendes futást tartván, utól kelle érnem.

— Ám jól van, — felelé Herbert — én tehát éjjel-nappal az árboczkosárban őrt tartok s igy hamarább nyomára akadunk. Hajnalban magam tartok szemlét az árbocztetőn.

(III. rész köv.)

Igy érhetjük el csakis még e földön a valódi — mennyországot.

Ugron Gábor beszéde.

— A képv. ház decz. 21-iki ülésében. —

T. ház! Igen csalódnék az, ki azt hinné, hogy egy kölcsön sikerülte vagy szerencsétlen volta egyedül a pénzügyi helyzetet jellemezné, az jellemzi az állami s társadalmi élet összes erőinek általános állapotát; s a százalék nem egyéb, mint a becslő itélet fokmérője. A pénz igen érzékeny, az egyensulyra törekedik jutni nemcsak a kereset és kinálat, hanem a jelen és jövő, a valóság és lehetőség a tény és remény mérlegén. A pénzembernek mind az öt érzéke élesebb, mint a miénk mindnyájunké, a pénzember már látja, a mit mindig nem akarunk elhinni, hallja, a mit még magunknak sem mertünk bevallani, és már tapintja, a mit mi alig észlelhetünk. Előttünk nem titok, hogy a közjogi alap nem elégiti ki a nemzetet, és fentartása csak a fogadott jó barátok rendszerével, az államkormányzás és államigazgatásnak rosszaságra kárhoztatásával sikerül. A politikai és nemzetgazdasági szédelgés megölte a politikai és anyagi hitelt, a vagyonosodás reménye szegénységre fordult, a folytonos fékezési vágy tulhajtása költe a nemzet önbizalmát, a többségi párt önfentartási korrumpálása a bukás korrupcziójához vezetett. Egy olyan lealázó kölcsön megkötése után, mint az utolsó, mely Magyarországot — a félbarbar japán s az absolut Oroszország mögé törpitette, méltán kell keresni azon nem részleges, nem itt vagy csupán amott rejlő, hanem nagy és általános okot, mely polgárisodott és képviseleti kormánynyal biró hazánkat ily kénszerhelyzetbe hozta. Habozás és kimélet nélkül kell kimutatni az anyagforrást, honnan a baj kiindult, az utat, melyet követett, hogy tudhassuk hol és miként kell a pártkülönbség nélkül elitélt rendszert szülőokaiban és okaival megváltoztatni, s kell nekem azért is tennem, hogy bemutassam a t. háznak azon indokaimat, melyek arra birtak, hogy a meghatalmazást a jelen kormánytól megtagadjam.

T. ház! A 67-iki 12. t. cz. nem volt megoldás, csupán expediens, és nem elégitette ki a nemzetnek addig táplált vágyait — s nem kevés hiányáról tanuskodott az őszinteségnek, a kiegyezés azon több és titkos pontja, melyek igen sok, annyira fontos atributumáról mondották le a nemzetet, hogyha a többség igen sok tagja előre ismerte volna e feltételeket az 1867. XII. t. czikket is visszautasitotta volna, a nemzet pedig a kiábrándulás előtt állott s a többség hamar kisebbségre olvad vala, ha a kizárólagos kormányképezés hirdetése félre nem vezeti az országot, s a tetőtől talpig ujra szervezendő állam, minden hivatalra nem egy-egy törhetetlen kapcsa lett volna a pártnak. A hatalommámoros deákpárt saját uralmát a haza feltétlen érdekének nyilvánitván, a hazát saját magával konfundálta, s a rész az egész helyére tolakodott és a hosszas hirdetés elég jó volt arra, hogy maga is elhigyje és ne gondolja meg, hogy meghamisitja a parlamenti rendszer azon természetét, hogy a haladás követelményeinek végrehajtás eszközéül szolgáló kormányok egymást felváltásából áll, és kell hogy álljon. És nem gondolta meg, hogy a melyik párt kizárólagos jellegénél fogva nem tarthat, hogy a kisebbség által felcseréltethetik a kormányon, önmagában korrumpálódik [illegible] a közerkölcsiséget és elbizakodottsága pedig a végletekig ragadja; ha [illegible] van III. Napóleon törvényhozó [illegible] annak önök is, kik elbizakodásukban épen ugy gondolkodnak, mint a császárság azon minisztere, ki az utolsó plébiscitum alkalmával mondá: „A bonapártoknak akkora hitelök van az országban, hogy egy századig elkövethetnek minden ostobaságot, a mit akarnak. És t. ház, a katastropha egy pár hó mulva bebizonyitotta, hogy van-e igazság a kizárólagosságban, és politikai eszély az elbizakodottságban, a többség csalképe ámitja önöket is, az szedte rá a császárság miniszterét is, mert nem vették figyelembe, hogy nem a nép, hanem a rendszer, gouvernement de combak, a fogadott jó barátok rendszerének többsége az. E rendszer nem egyéb, mint a népbizalom hiánya mellett játszott alkotmányos komédia, mely bürokratiában, a hatalom tulcsapongásában s a corruptióban leli támaszát, mely sokkal korrumpálóbb és drágább, mint az absolutismus maga.

Egy organikus és pártszolgálatra idomitott bürokratiának megalkotására igen kedvezett azon parlamenti kormányban szokatlan helyzet, hogy a legalsótól a legmagasabbig minden hivatalt a Deákpárt kormánya saját embereivel tölthetett be, kiknek egyik részét a feladatuknak megfelelni képtelen protegáltak és érdemesült kortesek képezték, kik mellé adni kellett a másik munkaképes részt, vagy a hazafiak sorából, vagy a mindenkinek szolgálni kész bürokraták tömegéből. Ez utóbbi, mint az ügymenet, a kezelés gyakorlatában lévő rész, csak hamar az ujoncz elemet a régi Bachgárda szellemében képezte ki, a kormány föltétlen fenmaradási érdekeinek szolgálatára. Innen van az, hogy az osztrák bürokratia rendszerét megbukottnak hitte az ország, pedig nem tőn egyebet, mint összetörte a tükröt, a melyben látta, hogy aztán öntudatlanul a tultengésig fejleszthessék.

Ha bármely kormányzó párt törvényhozási és igazgatási tényének helyessége helyett a bürokratia befolyása alapján kiván többségben s a hatalom élvezetében maradni, uralmát megosztja czimboráival s azok kegyelmére bizza magát. (Helyeslés a baloldalon.) A bürokratia uralma mindig megrontja a társadalmat, mert morálja az önérdek, erénye merő szolgaság és politikája nem ismer erkölcsöt, csupán sikert. Ezek folytatják e házban saját lét- és szaporodási érdekeikben az ellenzék ellen azon keserü pártharczot, milyennek tavaly az ország tanuja volt, mely harczot nem szeliditi még nemzetközi törvény sem és mely harczban az ellenzék minden törvényes vagy törvénytelen eszközzel eltiprandó, törvénytelen eszközzel is, mondám, mert a kihágás erejét bizonyitja, s a kormány választáskor erős kiván lenni.

Átalános a hit, hogy a kormány és hivatalnok mindent tehet, a mit akar, mert a bürokratia kicsapongásai ellen orvoslást sehol sem lehet találni. A tisztviselők felelősségéről, a birói felelőségről szóló törvény alkalmazhatlan, néha a pártviszonyok, leginkább maga a bürokracia természete miatt.

A törvényhatóságoknál részint a többségen, melynek terménye, részint a kormányon törik meg minden orvoslat, melynek eszköze a tisztviselő. A biróságnál, mint a bürokracia egész testében, egy bizonyos kasztszellem uralkodik, melynek értelmében a legkisebbtől a legnagyobbig solidarisnak érzik magukat, a birói tekintély fentartásából a biróság birálhatlanságát és büntethetlenségét igyekeznek kikovácsolni. — Azt hiszik, hogy egy birónak fegyelmi kereset után való előmozditása mindnyájuk tekintélyét veszélyeztetné, holott csak szilárditaná.

Az elmondottakat bizonyitja és az ország állapotát jellemzi, hogy két év óta van érvényben a birói felelősségről szóló törvény, és még egyetlen birót sem emlékszem, pedig figyelemmel kisértem, hogy a törvény alapján hivatalából elmozdittattak volna. Ezekről annyi ártatlanságot feltételezni, annyi, mint nem ismerni az emberi természetet. Azonban mindnyájan tudunk számos esetet, a mi az ellenkezőjét bizonyitja ez ártatlanságnak.

A bürokracia felemészti roppant seregével az ország bevételének jelentékeny részét, a nélkül, hogy akár a pénz-, bel-, tan- vagy igazságügyi adminisztrátió már türhető volna. A hatalom közegei nem adminisztrálnak, hanem pártot csinálnak, s ha adminisztrálnak is, csak a felülről vett rendeletet hajtják végre; de abban, a mi az öntevékenység, az önkormányzat terére esik, semmitsem tesznek, mert minden főispán, alispán jó, ha a választásnál győzelemre segiti a kormány pártját, s ha több vagy kevesebb pontossággal végrehajtani látszik a minisztérium rendeletét is. Azonban ha ezeket végre nem is hajtja, nagy baj belőle nem lesz, mert a kormány nem nélkülözheti barátja támogatását, és kellemetlenségnek teheti ki magát titkos rendeletei birtokosával szemben, és mivel a kormány és közegei kölcsönösen egymás hatalmában vannak, egymás élvezésére szorulnak. Innen magyarázható a kormány erőtlensége az adminisztráció sokat emlegetett javitásában, és innen a belügyminiszter több rendbeli menydörgős köriratának foganatositás nélkül maradása, ha komolyan és többet akartak lenni a belügyminiszteri gradus ad Parnassumnál. (Igaz.)

A burokraczia anyagilag felemészt, erkölcsileg megront; azonban ezt felülmulja mind itt, mind ott az üzérkedés hada. Egyenes és görbe vasutak épittettek, s az igazgatótanács barátaikkal tömetett meg, kik a vonal érdekében már jó előre is mindent megtettek. A concessió ömlött, a syndikátus szapora jövedelmet adott, az alapitók idejében menekültek a vállalatból s a közönség bukott meg vele. Némely társulatok bukásuk után is folytatták az üzletet, magas dividendát adtak, az igazgatóság kapta a fizetést és perczentet, mig beállott oly bukás, hogy pl. biztositótársaságnál, még a megtörtént károk sem voltak kifizethetők. Más társaságok meg sem alakultak és már ugy buktak, hogy 55 frt befizetésből 25 elveszett és a többi fel a keleti vasutig; de nem folytatom, hisz mindnyájan ismerünk egy nehány miskolczi kiházasitó egyletet, több vagy kevesebb szemérmetességgel. Nem az csodálatos, hogy ez megtörtént, hisz a „jobberők" most világpolgárok s a szédelgés világbetegség; de hogy ily nagymérvben és büntetlenül történhetett meg, hogy az államhatalom keze velük szemben tétlen, valójában csodálatos. Mert nem akarom hinni, hogy a kormány, bármily összeköttetésben is volna e bank- és részvényvállalatokkal, mivel ugy hiszem, hogy minden bukott miniszter számára csupán azért tartatik tartalékban egy igazgatóság, mivel a rosz miniszter, igen jó bankár, igen jó spekuláns; a választás költségeihez is azért járulnak a bankárok kegyeletes czélra szánt fillereikkel, mert mindenki tudja, (helyeslés balfelől) az ország irgalmassági intézményei nem szorulnak arra. Továbbá nem akarom hinni, hogy a hatalom azért volna erőtlen, mivel majd minden vállalat élén egy nehány képviselő van, mert hiszem, hogy a kormány szigoruan jár el, kivált midőn pártkülönbségre való tekintet nélkül teheti azt. Azonban nem az a fő, hogy mit hiszek én, hanem mi az ország átalános véleménye, mert nem elég a kormány, vagy a ház lelkiismeretének nyugodtsága, hanem szükséges a népei is megnyugtatni, mert csak akkor javul a hitel, ha tudja mindenki, hogy a kormány és ház szeplőtlensége érzetében szigoruan őrködik a részvényesek vagyona felett.

Politikai s társadalmi életünk eljárása eddig nagyon hasonlit azon hirlapokéhoz, melyek vezérczikkükben csattogtak, pattogtak a szédelgőkre s a hirdetés rovatában ajánlják a vállalatokat. (Helyeslés.) Most a krizis idején nem sok kell ahoz, hogy belássuk, ha még igy folytattatik, eljutunk csakhamar azon társadalmi állapotra, melyben Mirabeau szerint három osztály van: fizetést huzó, tolvaj és koldus.

T. ház! A kormány és pártjának politikája 67 óta egy mederben foly és egyesek felszólalása ellenére is politikai, társadalmi és pénzügyi programmot nem adott soha. Az alakoskodás, a meglepetés volt minden taktikája s igyekezett a legfontosabb reformkérdésekben hozott törvényjavaslatokat, mihelyt beadattak, keresztülhajtani a közvélemény nyilatkozhatása előtt. A nemzet nem is álmodhatta tegnap, a mire ébredt ma, és maga a Deákpárt is nem sejtette ma, a mit megszavazott holnap. Behozatott a franczia szellemben szervezett klubrendszer, mely a pártokat elidegeniti s ellenségekké teszi, az egyéni véleményt megsemmisiti és a többséget is meghamisitja, mert voltak esetek, hogy a törvényt a ház többsége megszavazta akkor, mikor csupán egyharmada helyeselte azt; de ezen egyharmad, véletlenségből a Deákkör többsége volt, melyik klubjában nem csak elfogadta, hanem pártkérdéssé deklaralta s igy a többség nem helyeslő tagjai kénytelenek voltak vagy megszavazni, vagy lelkiismeretük elől a folyosóra menekülni. Aztán pártkérdéssé tették nemcsak az elvi kérdéseket, hanem az ellenőrzésieket is, mintha si[illegible] botlások védelmére alakult volna a párt.

A programmtalanság következménye volt, hogy az állami élet öszhangot igénylő reformjait részeire szétszedték és feltálalták minden rendszer nélkül, elébb szervezték a köztörvényhatóságokat, mint a községet és ez megelőzte az egyéni szabadságot biztositó és szabályozó soha még be nem nyujtott törvényt, hogy egymásután gyártották a sok ideiglenes törvényeket, melyeknek mindenikében volt egy-két igazság, melynek ideiglenesen felpakoltak hátára egy rakás szabadságellenes tételt vagy hamis elméletbe takart aristokratikus korszerütlenséget. Igy lehet aztán a törvénynyé vált első részlet érveik készletének raktára és férfiasbnak tartották elfogadni a szentesitett hibák végzetes logikáját minden következményével, mint jóvá tenni azt.

Hasonló volt a pénzügyi politika, ha nem létezőről is beszélni lehetséges. Ugyan pénzügyi politika-e, midőn soha a pénzügyér egy teremtendő pénzügyrendszer programmját elő nem adta, s igy nem is létesitette, hanem a Bachidőből származó és átalánosan elitélt pénzügyi törvények és szabályzatokat szavaztatja meg folyton a házzal?

Talán az volna financziális politika: adót szedni s a bevételeket kiadni, kölcsönt kötni, állampapirosokat elzálogositani és ha fokozni kell a jövedelmet: a létező adók felemeléséhez fordulni, az állampapirokat elzálogositani uj forrásoknak leleményes és bölcs feltalálása helyett? Avagy az, hogy egyik vagy másik rendszer közt habozva, a szerint a milyen könyvet olvasott a pénzügyminiszter, ezt is vagy amazt is választani, s ujból az elsőhez fordulni, miként a sóraktárrenszerrel történt? (Helyeslés.)

És pénzügyi politika volna az, hogy vagy mindig az utolsó napok s pillanatokban tárgyaltatott a költségvetés, vagy 3—4 hóig imdemnityvel kormányoztatik; hogy ez évben a hiányos kiadási részletet a fedezet benyujtása nélkül letárgyalta a ház, mikor a hasonló kormányajánlatot az idén visszautasitotta a lelkiismeretességről nem nagyon hires franczia parlament?

Bizony ez nem politika, csak szédelgés. (Helyeslés bal felől. Eláll! jobb felől) Az elősoroltaktól eltérően az egyház és állam közti viszony kérdésének megoldásáról történt egy beszéd, melynek fogadtatása világosan bizonyitja, hogy mesterséges zsibbadtságában is a közvélemény nem oly álmos, nem oly elfogult, hogy az igazságos, helyes és becsületes törekvésnek félni kellene szavától, hogy nagy, és nem fél uton tévelygő eszméket jó előre is ki lehet mondani, mert megérti az ország.

Nem fogom állitani, hogy csak azon kérdésekben hozott csupán törvényeket a ház, melyek a folyó ügyek elintézését, vagy valami operátiót tartalmaznak, de a melyet a hatalmasak sürgettek, és melyek a párt befolyását növelték, mert tudom, ha csekély számban is, de hozattak közérdekü törvények is.

Reformkérdéseink legnagyobb része megoldásra vár, a megoldottak tömege pedig az egész rendszerrel átalakitandó. A reformalkotások nagy hibája, hogy nem javitás reform volt, hanem gyökeres felforgatás. — A reform első elve, hogy a mult a jövő anyaga, az emberi haladás tám- és kiindulási pontja, s mivel a politikában is, mint a természetben büntetlenül nincs ugrás, az ősi elemnek minden institutióban mindig tulnyomónak kell lenni az uj fölött, és ebben különbözik a forradalmi és felforgató politikától a reform. A traditióra támaszkodás adja meg az intézményeknek a szilárdság, a maradandóság természetét, és annak mellőzésével kisérleni meg az alkotást, tulesik az ember haladásképesitett tehetségének körén; az már természetes akar lenni, és lesz silány másolás, egyik országban Athen és Rómából, a másikban Porosz és Francziaországból.

A felforgatás e politikájából következett, hogy a kormány rombolni tudott, de az alkotásban mindig szerencsétlen volt, hogy az ősi intézményekben elvesztvén alapjukat az ősi erkölcsök, a sehonnai, idegenes intezmények ujat nem szültek, s a régit megrontották, következett, hogy ezen innen amonnan öszefogdosott institutiók lerontattak, a köz és társadalmi élet mindazon jellemző tényezőit, melyek nemzetünk jelleméből folytak, és azt alkották a nélkül, hogy az ősi visszaéléseket eltörölték volna és következett, hogy minden kormányzási ág más és más országból kölcsönözte nemcsak az elvek kaptafáját, hanem igazgatási kerületének mintáját is és ugy tevének szerencsétlen hazánkkal, mint a regebeli leány, ki, hogy öreg anyját megifjitsa, feldarabolta. (Igaz.)

Nemcsak a nemzeti intézményeket, melynek sajátságossága megkülönböztetett és nemzetünk jelleméhez tartozott, semmisitette meg a 7 évi kormányzás, hanem mindazon erőt, melyen nagy multtal biró s az idegen hatalom nyomása alól csak imént szabadult népnél a nemzeti önérzetet fentartják, egyenként elfojtotta, a nemzetet végczéljához elérkezettnek hirdette, a nemzeti aspirátiókat kigunyolja és ott vagyunk ma, hogy e szót is h a z a, hónapokban egyszer alig halljuk, vagy olvassuk és nevét a gunytól félve ejtik ki. Az utóbbiban az a fájdalmas, hogy érteni lehet, mert lemondván azon atributumokról, melyek nélkül hazánkat addig képzeletünk sem állitotta elénk, a haza megszünt élő istenség lenni, — ki érezni tanit és maga is érzékeny, ki sok áldozatot megvár és nem kevés nemzeti dicsőséggel, és nemzeti büszkeséggel jutalmaz. A haza helyét az ország szó foglalta el. Mily rideg szó! Az országot egy ember, a fejedelem vagy még egy kormány is mondhatja magáénak, mig a haza mindnyájunké; országokat alkothat az erőszak is, hazát csupán a történelmi emlékek egysége, az országot el lehet foglalni, a haza soha sincs elveszve, a mig sziveinkben él. Egyszóval és röviden önök kiirtották a nemzetből az érzelmeket, anélkül, hogy az értelmet kifejlesztették volna: cynikussá tették anélkül, hogy philosophussá tették volna. (Helyeslés balfelől.)

A nemzetet önálló jogra való aspiratio helyett gazdasággal igérték kárpótolni és most tönkre jutás szélén áll. Hogy rendezni lehessen a kimerült anyagi erőket, nagy erkölcsi erők emeltyüjére lenne szükség és épen ezek hiányzanak, mert a folytonos fékezési vágyból egész könnyelmüséggel kiirtották ezeket.

Nem segit a helyzeten az, hogy Magyarország mondjon le az önállóság után való törekvésről, mert nagy, átalános és mindenkit érdeklő erkölcsi czélok nélkül soha egy nemzet erejének sem volt még nagy eredmények kivivására képesitett feszereje.

A történelem tanusitja, hogy a politikai jogok nevében támadt forradalmak még sikerültek; de az anyagi érdekekért kezdettek mindig elbuktak, hogyan kivánhatjuk mi, hogy a regeneratió munkája, mi nem egyéb mint egy kétes forradalom nagy erők és egyetemes erkölcsi erők mozgásba hozatala nélkül, sikerüljön, hiszen nagy czélok nélkül nincsenek nagy áldozatok? Az 1867 XII t cz. expediensei s helyeselhető volna-e az expediensben élni a megoldás felé való törekvés nélkül? Nem igazság-e az, hogy a nagy kiadásoknál lehetséges csak nagy megtakaritás?

Csalódik az is, ki a pártok elvi fentartással való egyesülésben látja a mentő eszközt. A koalitió transactióból él és félrendszabályokat szül, Magyarországnak pedig nem ezekre, hanem mély alapon nyugvó egészséges reformra van szüksége. S minek a koalitió, mikor az már kijátszott kártya, hisz a Deákpárt maga nem egyéb, mint a belreform több árnyalatának koalitiója, s hogy mily eredményeket szült, ezt érzi az ország. Valjon más lenne az eredmény azért, mert egy árnyalattal több lesz a koalitióban, valjon elősegiti a hivatalnoksereg apasztását, ha egy vagy két fraktióval többnek kell osztozni a méltóságokban? Nem gondolnám, mert nem elemei miatt káros a koalitió, hanem természeténél fogva. (Helyeslés balfelől.)

Koalitiónak a kormányra nézve van értelme ott, hol a kormány és pártja valósitotta programmját, és egy uj közelálló árnyalattal szövetkezik, hogy politikai munkásságának uj czélt teremthessen, és van értelme az ellenzék egy részének a szövetkezést ott kivánni, hol a kormány kormányzását kitünően teljesitette, miként ez Angliában is ez évben történt koalicionál az eset. De nem komikus volna nálunk, ha a koallitióba lépett ellenzék vezérférfia beköszöntő beszédét ugy kezdi, mint Bright szólt: ez az öt év emlékezetes öt év marad, ez az adminisztratió élni fog és tettei kiállják a hasonlatot bármely kormányéval, mely előtte volt. Azt hiszem, a miniszterelnök nem köszönné meg a szatyrát.

Itt az ideje, hogy kormány és pártja belássa, hogy a haza érdeke s az ő fennállási érdekeik nem confundálhatók többé, a rendszert meg kell szüntetni burokrátiástól, a kizárólagos kormány képességről le kell mondani s a nemzet szabad akaratára bizni minden atyáskodás nélkül saját ügyét, a kormány minden operaciója és nagyobb szerződése parlamenti enquête által megvizsgálandó, az 1868 óta megbukott banks részvénytársulatoknál bünügyi előnyomozás rendeltessék el, a nemzeti és önkormányzati institutiók a kor igényeihez alkalmazva állitassanak vissza, nemzeti hadsereget kell a közös helyett állitani, Magyarország pénz s kereskedelmi függetlenségét kivivni, a nemzeti öntudatot és bátorságot éleszteni kell és kétségbeesés tanitásával felhagyva a nemzeti életkedv teremtéséért mindig hirdetni azt, a mit én oly erősen hiszek, hogy Magyarország csillaga, mely ezred év óta vezérelt és biztatott, a népek atyjának hatalmas kezéből nem bukott le.

Vajon képes erre a jelen kormány? Nem, (Helyeslés balfelől), határozottan nem, mert pártja sem megbuktatni, sem támogatni nem birja, s ő maga sem kormányozni, sem a kormánytól menekülni nem tud; a multtal szakitani nem tudnak, a jövőre nincs gondolatuk, a napról napra tengődés politikusai. Saját elhatározásukat maguknak ismételgetik, felbátorítják magukat és megállanak mielőtt megindultak volna, és nincs bátorságuk ő felségének az ujonan feltárult helyzet és uj pártalakulások közepett az egyedül helyet, a népre hivatkozást ajánlani, hogy adja a nemzet sorsát azon államférfi kezébe, kit legjobbnak itél. (Helyeslés balfelől.)

Most midőn az idő már majdnem megelőzte a házat s a katasztrófa a népek e nagy leczkéje nyakunkon, nem lehet tovább bizonyos egykedvüséggel nézni a háznak a nemzet tépelődését azon, vajjon a kormány tétlensége vagy lehetetlensége fáj-e inkább. Azon oldalon gondoljanak arra a mosolygás helyett, mivé kell vala tenniök a házat, és tekintsék, mivé tették azt, és gondolja meg a kormány, minek kellene lennie, és pillantson vissza, hogy mi volt, és nézze meg, mi ma? S akkor érteni fogják, hogy nem találok megnyugvást, és nem lehetek bizalommal oly kormányhoz, mely annyi és annyi csapással sujtolt hazámat nemcsak szerencsétlenné tette, hanem megfosztja a szerencsétlenség méltóságától; mely kormány lovagias, élni erős, és istentől megáldott nemzetemet nemcsak bukásra vezeti, hanem talán még hős bukásának tragoediáját egy kizsebelt bécsi játékos bohozatává törpiti.

Nem szavazom meg a felhatalmazást. (Élénk helyeslés balfelől.)

UJDONSÁGOK.

* **Előfizetőinkhez.** Tisztelettel kérjük t. előfizetőinket, hogy az előfizetési pénzt sziveskedjenek mielőbb beküldeni, hogy a lap szétküldésében fenakadás ne történjék.

* **Boldog ünneplést!** A keresztyén-világ holnap ünnepet ül az emberiség megváltója születésének emlékére. Ilyenkor a jó ismerősök meg nem állhatják azt, hogy ne üdvözöljék egymást. Mi is lelkünk melegével üdvözüljük kedves olvasóinkat, kikkel keblünk rokon. S hogy ha már a hazát kedvező helyzetben nem látjuk is: — leljen boldogságot és örömöt ki-ki a családi élet édenében. Mi kivánunk minden jó embernek s minden igaz honpolgárnak — b o l d o g ü n n e p l é s t!

* **Lapunk** közelebbi száma a karácsonyi ünnepek miatt csak jövő szombaton fog megjelenni.

* **A ref. egyháztanács** pénteki gyülésén, mint már jeleztük is, szőnyegre kerül a fitanitói állomások állandósitásának ügye is. Örvendünk, hogy e tárgy valahára elővétetik. Mi már régebben elmondók erre nézve nézeteinket, melyek abban összpontosultak, hogy a f i t a n i t ó s á g o k a t á l l a n d ó s i t a n i k e l l. Ezt követeli az ügy érdeke. De aztán arra kell vigyázni, hogy az állandó tanitókat kellőleg megválogassuk. Egyébiránt e dolog annyira tisztában áll, hogy — azt hiszszük, — nincs is erre nézve eltérő vélemény.

* **Az árvaház részére** ujabban a következő adományok jöttek be: Molnár Lajosnétól egy zsák krumpli, Miskolczi Imrénétől egy véka alma, egy véka dió, fél véka bab, 20 darab kalács, Kóbor Boldizsárnétól 9 itcze zsir, Pusztai Lajosnétól tiz itcze borsó, Oszterlamm Ernőnétől fehér kenyér, sertéshus, négy itcze paszuly, 3 itcze gersli, B. asszonyságtól liszt, 4 füzér füge. Fogadják az illetők az árvák nevében hálás köszönetemet. Debreczen, 1873. decz. 24. Gr. Bethlen-Mikó Róza, nőegyleti elnök.

* **Szinház.** Pénteken adatik: „T ü n d é r f á t y o l", szombaton pedig „N a b u k o d o n o z o r" czimü opera kerül szinre.

* **Rónai Gyula,** szintársulatunk e kitünő tagja, Ungvárt aratja megérdemlett babérait; az ottani szinpadon először a mult szombaton lépett fel a „Saint-tropezi urnő" czimü drámában. Az „Ung" elismerést szavaz a szinigazgatónak, hogy a közönség kivánatának engedve — Rónait vendégszerepelteti, az ottani közönség nagy érdeklődéssel várja azon estéket, melyeken Rónai ritka müvészi alakitásaiban gyönyörködhetik. Tegnap este müvészünk „Otthelo"-ban lépett fel.

* **A debreczeni gazdászsegélyzőegylet** tagjai által saját alaptőkéjük gyarapitására febr. 2-án tartandó bálra a meghivók már szétküldettek. A bálra belépti jegy 2 frt. A páholyok a rendes szinházi árak mellett kaphatók. —

* **A szinházi nyugdijalap** javára holnap szini előadás tartatik; szinre kerül: „T i z l e á n y é s e g y f é r j s e m," operette 1 felv. továbbá „E g y e t l e n l e á n y" vigjáték. Ezenkivül lesz balet, s felvonások közt ének. Nem az előadandó darabokat ajánljuk itt a közönség figyelmébe, hanem a czélt. Menjen szinházba, a ki csak teheti. Az ügy megérdemli, hogy áldozzunk arra.

* **Kapitányi hivatalunk** értesiti a közönséget, hogy Huszton decz. 31-én országos vásár fog tartatni.

* **Megjelent** s beküldetett hozzánk „A franczia nyelv levél szerinti önoktatása." Robertson tanmódja szerint: irta P s e n y e c z k i Nagy Sándor főiskolai tanár 24-ik levél 41. 42. leczke, egy levél ára 30 kr. Ismételve ajánljuk e füzeteket a nyelvkedvelők figyelmébe.

* **Ártatlan betücsere.** Tegnapi lapunk országgyülési tudósitásának végén sajtóhibából ez áll: „az ö l é s véget ért" — e helyett „az ü l é s véget ért."

* **A hus ára** deczember 23-tól 29-ig következőleg állapittatott meg; hatvanutczán, kispéterfián és kismesterutczán 23 kr, minden más székben 24 kr.

Gazdálkodás a nemzeti szinháznál Budapesten.

Azon lapról, melyet Orczy igazgatása a nemzeti szinház évkönyvében betöltött, a „Szombati Lapok" a következőket irja: Mintegy másfélév óta minden hó tizenhatodikán, mikor t. i. a tagok fizetései történnek, a nemzeti szinház pénztáránál egy cseléd jelentkezett rendesen nyugtázott havi 100 frtos fizetéseivel, mely Galén k. a. nevére szólt. Ugyanakkor Richter karnagy részére is volt utalványozva fizetési ivén Galén k. a tanitása fejében havi 50 frt. Sem a pénztárnok, sem az ellenőr nem mert felszólalni az intendáns által annak rendje szerint kiállitott utalvány ellen s a dolog — már t. i. a fizetés — folyt egész a legutolsó időkig, midőn a számadások Szigligeti kezébe kerültek. Persze, hogy sietős dolgának tekintette Galén kisasszonynyal megismerkedni. Könnyü mondás, nehéz feladat. A kisasszonyt az egész szinházi személyzetből senki sem ismerte, Richter is csak annyit tudott felőle, hogy a „báró" meghagyásából egy ideig tanitotta, mig a kisasszony beleunt. Ekkor aztán bevárták a legközelebbi tizenhatodikát és az ismeretlen hölgy cselédje eljött, az igazgató felszólittatta, lenne szives magát nála bemutatni. E részben az igazgatóságnak nem lehetett ellene kifogása. Félórával később a titkos tag bérkocsin a szinház elé robogott és suhogó uszálylyal az irodába lépett. Fiatal, szőke szépség volt. — Hogy énekhangja nincs s a kottát csak hiréből ismeri, az ő hibája-e? A mult héten aztán megszünt a nemzeti szinház tagja lenni.

KÖZGAZDASÁG.

Debreczen, 1875. deczember 23. (Hivatalos árjegyzék.) 1 mérő buza 6.50—7 ft. 1 mérő kétszeres 5.60—5.80 krajczár. 1 mérő rozs 4.60—4.80 krajczár. 1 mérő árpa 2.70—2.90 kr. 1 mérő zab 1.80—2 forint. 1. mérő tengeri 3.55—3.65 kr. 1. mérő köles 5.30—5.50 kr. 1. mérő kása 9.25 kr. 1. zsák burgonya 180 kr. 1. mázsa szalonna 27, 29, 31 ft. 1. mázsa háj 34, 35, 36 ft.

Felelős szerkesztő s kiadótulajdonos:

O L A H K Á R O L Y.

Főmunkatárs:

S Z A T M Á R I K Á R O L Y.

N y i l t t é r.

Árverési hirdetmény.

A derecskei kir. járásbiróságnak 3828/1873 P. sz. a. kelt végzése folytán ezennel közhirré tétetik, miszerént N y i l a s R á c h e l felperes részére K a p r o s G á b o r mint néhai T o r n a y F e r e n c z n é B a u e r A n n a hagyatéka tömeggondnoka ellen foganatositott végrehajtás alkalmával biróságilag lefoglalt 1174 forint 80 kra becsült házi butorok, ágy, és fehérnemüek, termények, vasashordók, s több ingóságok elárverelése határidejéül e. f. 1873. é v d e c z e m b e r h ó 29 d i k s k ö v e t k e z ő n a p j á n a k d. e. 9 órája a konyáró s ó s t ó i f ö r d ő b e n kitüzetik: a mikor is a lefoglalt tárgyak, a legtöbbet igérőnek készpénz fizetés mellett elfognak adattatni.

Derecske, 1873. decz. 15.

Boruzs Sándor mk.
bir. végrehajtó.

765 1—2

Eladó ház.

A szappanosutczai 432 dik számu cserepes ház, hat szoba, 3 konyha, 2 kamara, — pinczével, 8 lóra istálló félszerrel, gazdálkodóknak alkalmas nagy udvarral, kerttel, nyólcz köblös házutánvaló földdel, kedvező feltételek mellett eladó; — ezenkivül két külön lakás kiadó; a feltételek iránt értekezhetni Szilágyi Károly ügyvéddel piaczu. 1759-ik szám alatt.

757 2—3

Debreczen. 1873. nyom. a részv. társ. könyvnyomdájában.

1873. V. évfolya[m]

Előfizetési árak:
Helyben és postán küldve:
Egy évre 10 frt — kr. ½ évre 2 frt 50 kr.
Fél évre 5 „ — „ Egyes szám 10 „
Előfizetési pénz s minden közlemény [...]
Főpiacz, Vecsey-ház földszin[t]
a szerkesztőségbe bérmentve küldendők.
Előfizethetni helyben:
T e l e g d i K. L a j o s könyvkereske[...]
désében s a szerkesztőségnél. — Egyébütt
a postahivatalok utján.

Előfizetési felhiv[ás]
a
„DEBRECZE[N]
hetenkint ötször, hétfőn, ke[dden,]
szerdán, csütörtökön és [szom-]
baton megjelenő politikai és [...]
dászati hirlapra.

Lapunk a jövő hóban VI-ik [...] mába lép Politikai iránya marad az, a[...] a balközéppárt 1867-ik évi program[...] kitüzött elvek diadalra juttatása i[...] rekvés. Amaz elvek, melyek a bihari p[...] ujabb s szabatosabb kifejezést nyertek, [...] ország önállósága, függetlensége, s sz[...] anyagi jóléte kiküzdését czélozzák.

S mivel az előfizetési dijt más l[...] dájára most sem emeljük: elvtársai[...] kérjük, hogy lapunknak még szélesebb [...] elterjedésére, előfizetők gyüjtése [...] közremüködni sziveskedjenek.

Előfizetési dijak:
Egész évre helyben és vidéken 10
Félévre 5
Évnegyedre 2

Előfizethetni: helyben kiadóhiva[tal] (piacz, Vecsey-ház), és a Telegdi [...] czég könyvkereskedésében (piacz, [...] és minden postahivatalnál.

Kelt Debreczenben, decz. 13-án [...]

Szatmári Károly, főmunkatárs. Oláh K[ároly] felelős szer[kesztő] kiadótula[jdonos].

Az előfizetési pénz beküldésé[...] kalmasabbak a postautalványo[k.]

Az uj honalapitók.

⊙) Mióta Árpád apánk vér[...] zette meg e szép hazát, sok mi[...] ellensége támadt kivülről, és —[...] lom! — mindig találkoztak bel[...] zában oly rosz szándékuak, kik [...] böző önérdektől vezéreltetve, va[...] rencsétlen közremüködésök ho[...] kellőleg fel nem foghatva, az elle[...] kezére játszottak.

A török — tatárpusztitáso[...] németek által ellenünk vivott [...] történetei elég bizonyitékokat sz[...] nak e részben.

És pedig amaz ellenséges [...] nek nem volt más czéljuk, mint [...] az országot hatalmukba keritvén, [...] zetet önállósága s függetlensége [...] tékaitól megfoszszák, és kincsei[...] zeikre keritsék.

Amaz idegenek ellenséges [...] tai, valamint a Bach-Schmerli[...] szakban vérszemet kapott osztrá[...] rilla cselszövényei, dulásai és [...] sai — bár az emberi s nemze[...] leggyalázatosabb megsértésének [...] mutatták fel, — nem lehettek [...] lepők a nemzetre, mint azon r[...] benszülöttek ármánykodásai, ki[...] ellenségnek segélyt szolgáltatta[k.]

De még ezen egyesek ru[...] érdekből kiindult merényletei s[...] hették annyira a nemzet szi[v...] azon müveletek, melyek az ors[...] nemzetet képviselni hivatott [...] zási közegek ama tetteiben me[...] melyekben vagy hizelgésből, va[...] vágyból, vagy rövidlátóságból [...] a nemzeti függetlenség biztos[...] nemzet nevében, hivatalosan fe[...]

TÁRCZA

„VÉSZMADÁ[R]"

— Regény a tengerészéletből, három kö[tetben] —

Irta a „R o c k i n g h a m"

Forditotta Kompolthy Tivad[ar]

Második kötet. — III. r[ész]

(37-ik folytatás.)

— Yarker hogy viseli magát [...] ismét Daunton kapitány — meg [...] elégedve. Nekem igen tetszik.

— Ő igen kitünő tehetségü, [...] ő e hajón van, azóta Grogson ur [...] nyelmes életet kezd élni. Az öre[g ...] kat alszik, hatalmasokat iszik s eg[y ...] rosz példát mutat a hajón. Me[g ...] tiszteknek is pajtása lett. Tőle vaj[...]